

Fysiek, seksueel & online geweld vanwege gender: definities, cijfers & risicofactoren

Leestijd 8 min.

Deze factsheet is bedoeld voor professionals die werken in de zorg, het onderwijs en het veiligheidsdomein om hen te informeren over hoe vaak fysiek, seksueel en online geweld in Nederland voorkomen en welke risicofactoren hierbij een rol spelen.¹

Gendergerelateerd geweld: wat is het? Hoe vaak komt het voor? En waarom?

Gendergerelateerd geweld (GGG) is geweld tegen iemand op grond van geslacht, genderidentiteit, seksuele oriëntatie of genderexpressie.² In de praktijk wordt het geweld vooral gericht tegen meiden en tegen mensen die zich niet gedragen zoals de genderrol voorschrijft (of mensen die zo worden waargenomen), bijvoorbeeld homoseksuele jongens (of jongens die zo worden waargenomen), lesbische meiden en transgender personen. (Cis-hetero)jongens kunnen ook slachtoffer worden van (seksueel) geweld. Dit komt niet op zo'n grote schaal voor als geweld tegen meiden.

De term gendergerelateerd geweld omvat allerlei vormen van geweld. Deze factsheet gaat over fysiek geweld, seksueel geweld en online geweld.

Wil je meer weten over gender en gendernormen? Lees hierover verder in onze factsheet over de relatie tussen gender en geweld

In de praktijk wordt geweld vooral gericht tegen meiden en tegen mensen die zich niet gedragen zoals de genderrol voorschrijft.

Fysiek gendergerelateerd geweld

Fysiek geweld is opzettelijke en ongewenste lichamelijke mishandeling, al dan niet met behulp van een voorwerp, wapen of substantie, om een ander te beschadigen of fysiek pijn te doen. Dit kan bijvoorbeeld gaan over slaan, duwen, een voorwerp naar iemand gooien, proberen te doen stikken of wurgen.³ Dit kan zowel plaatsvinden in de openbare ruimte (bijvoorbeeld op straat) als thuis (partnergeweld). De integriteit van een persoon kan hiermee worden geschonden.

Cijfers

Het is lastig om betrouwbare cijfers te verkrijgen over de schaal waarop geweld voorkomt. Het Europese onderzoek van het Europees Bureau voor de grondrechten (FRA) wordt gezien als een van de meest betrouwbare bronnen in Europees onderzoek naar geweld.⁴ Uit dit onderzoek komt naar voren dat **41%** van de Nederlandse meiden in haar leven rapporteert fysiek geweld te hebben meegemaakt. In het FRA-onderzoek zegt **22%** van alle Nederlandse meiden dat het fysieke geweld werd gepleegd door een partner of ex-partner.

29% van alle ondervraagden vindt het gebruik van geweld tegen de partner onder bepaalde omstandigheden acceptabel: bijvoorbeeld als de partner de kinderen slaat, of de partner ongehoorzaam is. Dit geldt voor bijna alle situaties vaker voor jongens dan voor meiden. Gemiddeld vinden anderhalf tot twee keer zo veel jongens als meiden partnergeweld acceptabel, zowel lichamelijk, psychisch als seksueel geweld. Nederlanders zonder migratieachtergrond en Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond verschillen nauwelijks in hun acceptatie van partnergeweld. Alleen als de ander begint met slaan (**18%** tegenover **14%**) of als de emoties hoog oplopen bij een scheiding (**7%** tegenover **4%**) vinden iets meer Nederlanders met een niet-westerse migratieachtergrond partnergeweld acceptabel dan Nederlanders zonder migratieachtergrond.⁴

Wanneer we naar Nederlandse jongeren kijken blijkt dat een op de tien (**11%**) van de Nederlandse LHB-respondenten van de EU LGBTI Survey II aangaf fysiek aangevallen te zijn in de vijf jaar voor het onderzoek.⁵ Voor trans (**17%**) en intersekse (**22%**) personen zijn deze percentages een stuk hoger.

Nederlands onderzoek laat zien dat jongeren **onder de 25 jaar** toleranter tegenover geweld staan dan oudere leeftijdsgroepen.⁶ Voor jongens geldt dit in sterkere mate dan voor meiden. Ook hebben zij vaker stereotiepe opvattingen over hoe jongens en meiden zich horen te gedragen. Wanneer iemand zich niet volgens de gendernormen gedraagt, vinden jongens diegene vaker zelf verantwoordelijk voor het geweld dat hen overkomt.

Gemiddeld vinden anderhalf tot twee keer zo veel jongens als meiden partnergeweld acceptabel, zowel lichamelijk, psychisch als seksueel geweld.

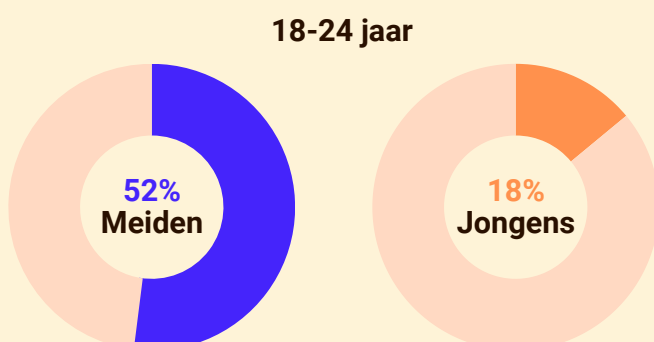
Seksueel geweld en seksueel grensoverschrijdend gedrag

Onder seksueel geweld wordt verstaan wat in de wet als aanranding en verkrachting is gedefinieerd. Dat wil zeggen: penetratie (verkrachting) of andere seksuele handelingen (aanranding) waarbij (dreiging met) geweld is gebruikt, of andere onwenselijkheden (ontslag, straf, het prijsgeven van geheimen en dergelijken) waardoor de ander wordt gedwongen tot het plegen of ondergaan van seksuele handelingen. Seksueel grensoverschrijdend gedrag bestaat uit alle toenaderingen die seksueel van aard zijn en de grenzen van het slachtoffer overschrijden. Dit kan gepaard gaan met fysiek en online geweld, maar dat hoeft niet.

Lhb+-personen zijn vaker slachtoffer van seksuele grensoverschrijding. Vooral biseksuele meiden zijn vaak slachtoffer.

Figuur 1

Het percentage jongeren dat slachtoffer is geworden van seksueel grensoverschrijdend gedrag in de afgelopen 12 maanden⁷

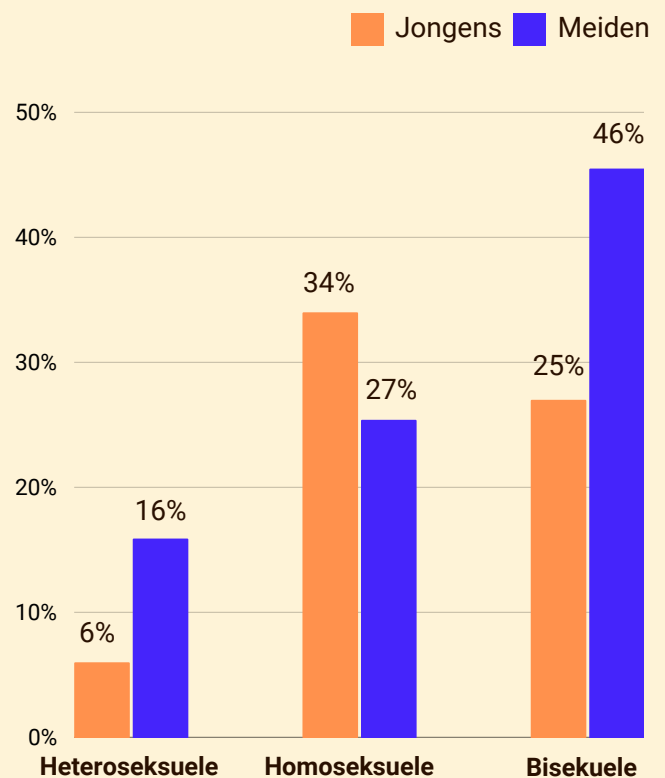
Cijfers

In 2022 zegt **30%** van de **16- tot 18-jarigen** en **33%** van de **18- tot 24-jarigen** in de twaalf maanden voorafgaand aan het onderzoek slachtoffer te zijn geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag.⁷ In figuur 1 zie je dat meiden hier vaker slachtoffer van zijn dan jongens.

Lhb+-personen zijn vaker slachtoffer van seksuele grensoverschrijding. In figuur 2 zie je dat homoseksuele jongens (**34%**) en biseksuele meiden (**46%**) hier vaker last van hebben dan mensen met een andere seksuele oriëntatie. Dat is veel meer dan het totaal aantal personen dat heeft aangegeven slachtoffer te zijn geweest van seksueel grensoverschrijdend gedrag in 2022: **13%**.⁷ Exacte cijfers over seksueel geweld jegens intersekse personen ontbreken. De verwachting is dat ook zij relatief veel seksueel geweld ervaren.

Figuur 2

Het percentage mensen dat seksuele grensoverschrijdingen heeft meegemaakt uitgesplitst naar seksuele oriëntatie⁷

Online gendergerelateerd geweld

Bij online geweld gaat het om uitingen van ongewenst intimiderend al dan niet seksueel of agressief gedrag, via of met behulp van het internet en smartphones.⁸ Voorbeelden hiervan zijn **sexting** misbruik en **sextortion**. Meer voorbeelden van online geweld lees je in onze begrippenlijst.

Biseksuele meiden en homoseksuele jongens hadden vaker met online discriminatie mee te maken dan personen met een andere seksuele oriëntatie.

Cijfers

Het is lastig om een realistisch beeld van online geweld te krijgen. Dit komt onder meer doordat veel slachtoffers van online geweld hier geen melding van doen. Dit kan uit schaamte zijn, of omdat ze niet weten bij welke instantie ze terecht kunnen. Het gevolg is dat het daadwerkelijke aantal slachtoffers (significant) hoger is dan het aantal meldingen of aangiftes.

Bijna 340.000 mensen hadden te maken met online discriminatie in 2022.

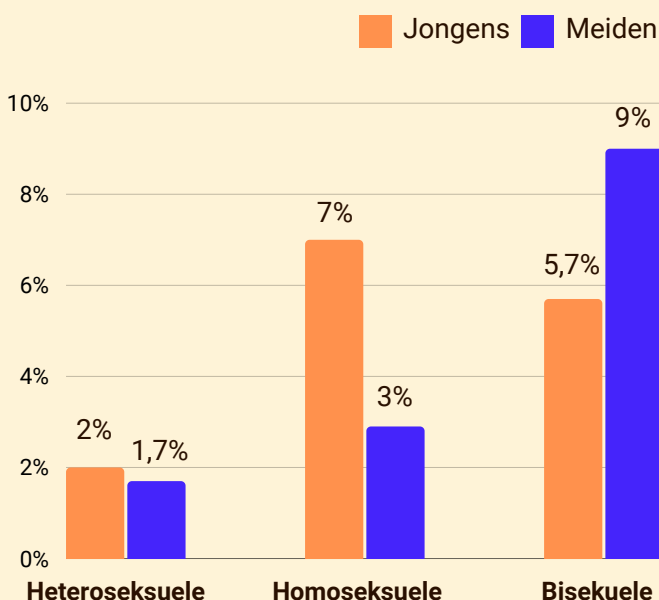
De organisatie Helpwanted, een anonieme hulplijn die praktische hulp en persoonlijk advies biedt bij online seksueel misbruik, kreeg in 2022 **24%** meer adviesvragen dan het jaar ervoor. In totaal kreeg de organisatie 7.727 adviesaanvragen.

Uit onderzoek van het CBS naar online veiligheid en criminaliteit (2022) blijkt dat **2%** van de Nederlanders van **15 jaar of ouder** zich in de afgelopen 12 maanden weleens online gediscrimineerd heeft gevoeld. Dat zijn bijna **340.000 mensen**. In figuur 3 zie je dat homoseksuele jongens (7%) en biseksuele meiden (9%) hier vaker last van hebben dan mensen met een andere seksuele oriëntatie.¹⁰

Uit onderzoek van het CBS blijkt dat in 2020 bijna **30%** van de **16 tot 18-jarige** meiden en **23%** van de **18 tot 24-jarige** meiden aangeeft in de afgelopen 12 maanden online te zijn geconfronteerd met ongewenst seksueel gedrag. Daarnaast gaat het respectievelijk om **9%** en **8%** van hun mannelijke leeftijdgenoten. Ruim een derde (**36%**) heeft deze ervaring van seksuele intimidatie voor zich gehouden.⁹

Figuur 3

Het percentage mensen dat online discriminatie heeft ervaren in de afgelopen 12 maanden, uitgesplitst naar seksuele oriëntatie.¹⁰

Risicofactoren fysiek, seksueel en online geweld voor pleger- en slachtofferschap

Individuele Risicofactoren voor plegerschap

- Genderstereotiepe en heteronormatieve opvattingen of traditionele rolopvattingen, uitdragen van de dubbele moraal.
- Een persoonlijk verleden met seksueel geweld, misbruik of homofob geweld.
- Een lagere sociaaleconomische klasse of een praktisch opleidingsniveau.
- Een accepterende houding ten opzichte van (online en offline) geweld.
- Zich als man bedreigd kunnen voelen in zijn mannelijkheid.
- Middelengebruik.
- Beperkte vaardigheden in het opmerken en interpreteren van afwijzing in communicatie.
- Gebrek aan zelfregulatie, verminderde zelfbeheersing en verminderd empathisch vermogen.
- Ontbreken van sociale steun.
- Voor de lhbt+ gemeenschap: minderheidsstress.
- Problemen op school met bijvoorbeeld leren.
- Depressieve klachten, negatief zelfbeeld, eenzaamheid.
- Betrokkenheid bij offline pesten of andere vormen van geweld.
- Behoefte om macht uit te oefenen of technische vaardigheden te demonsteren.
- Een lichte verstandelijke beperking (LVB).

Individuele Risicofactoren voor slachtofferschap

- Gewelds- of traumatische jeugdervaringen
- Een accepterende houding ten opzichte van geweld (meiden).
- Genderstereotiepe en heteronormatieve opvattingen en traditionele ideeën over rolpatronen. *(Met name meiden en mensen die niet aan de gendernorm voldoen).*
- Een praktisch opleidingsniveau, een lager inkomen of geen betaald werk (meiden).
- Angst en depressieve klachten (meiden).
- Negatief zelfbeeld en weinig of geen zelfvertrouwen (met name meiden en mensen die niet aan de gendernorm voldoen).
- Ontbreken van sociale steun.
- Voor de lhbt-gemeenschap: minderheidsstress.
- Offline gepest worden of slachtoffer zijn van offline geweld.
- Depressieve klachten, eenzaamheid.
- Middelengebruik.
- Een lichte verstandelijke beperking (LVB).

Depressieve klachten, negatief zelfbeeld, en eenzaamheid zijn risicofactoren bij zowel plegerschap als slachtofferschap.

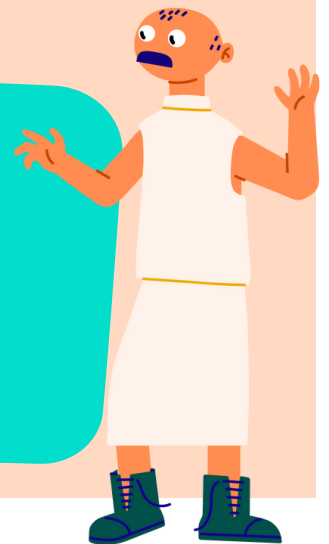
Omgevingsfactoren voor plegerschap

- Een gemarginaliseerde maatschappelijke positie door bijvoorbeeld werkloosheid of schuldenproblematiek of problemen op werk.
- Een omgeving van agressieve of antisociale peers (zoals vrienden), betrokkenheid bij pesten, zelf gepest worden.
- Een omgeving waar genderstereotiepe en heteronormatieve opvattingen of traditionele rolopvattingen dominant zijn.
- Een gebrek aan empathie en blootstelling aan negatieve voorbeelden van agressief gedrag of seksueel geweld tijdens de opvoeding.
- Slechte band met ouders/opvoeders, weinig toezicht door ouders op online activiteit of een weinig stabiele gezinssituatie.
- Een onveilig schoolklimaat.

Omgevingsfactoren voor slachtofferschap

- Een omgeving van peers (o.a. broers/zussen of vrienden) die risicogedrag vertonen.
- Omgevingen met een klimaat waarin grensoverschrijdingen normaal wordt gevonden, of waar seksistische opvattingen heersen.
- Een omgeving waar genderstereotiepe en heteronormatieve opvattingen of traditionele rolopvattingen dominant zijn.
- Een onveilig schoolklimaat.
- Een omgeving waarin veel in de taboesfeer hangt.

Een onveilig schoolklimaat is een risicofactor bij zowel plegerschap als slachtofferschap.

Preventie

Diverse risicofactoren spelen een rol bij het plegen van fysiek, seksueel of online geweld of leiden tot een verhoogd risico om slachtoffer te worden hiervan. Het is nooit zo dat een risicofactor één-op-één verband houdt met het plegen van geweld, maar kennis hiervan kan wel bijdragen aan effectieve preventie van geweld.

Qua beschermingsfactoren is het vooral belangrijk om een veilige sociale omgeving te creëren. Een veilige sociale omgeving houdt een omgeving in met vrije opvattingen over gender, seksualiteit en relaties, en een omgeving waar diversiteit de norm is. In zo'n omgeving wordt seksueel geweld afgekeurd en werken (onderwijs-, zorg en welzijns-) professionals gendersensitief. Op die manier leren jongeren op een positieve manier over gender, seksualiteit en relaties en kan geweld in veel gevallen voorkomen worden. Voor online geweld geldt dit ook, hoewel het dan lastiger is om directe invloed uit te oefenen.

Bronnen

1 In algemene cijfers is de populatie lhbti+ personen meestal klein. Ongeveer 1 op de 15 personen valt onder deze categorie. Dat betekent dat algemene cijfers meer zeggen over cis-hetero personen dan lhbti+ personen. Daarom hebben we naast de algemene cijfers ook specifieke cijfers over lhbti+ personen toegevoegd.

2 Gebruikelijke voornaamwoorden zijn zij/haar, hij/hem, die/diens, of hen/hun. Dit kan verschillen per persoon en sommige mensen vinden meerdere voornaamwoorden prettig. Het is daarom altijd goed om te vragen hoe iemand aangesproken wil worden.

3 European Union Agency for Fundamental Rights (2014). Violence against women: An EU- wide survey – Main results report. Luxemburg: Publications Office of the European Union.

4 Römken, R., de Jong, T., & Harthoorn, H. (2014). Geweld tegen vrouwen. Europese onderzoeksgegevens in Nederlandse context.

5 European Union Agency for Fundamental Rights (2020). Violence against women: An EU- wide survey – Main results report. Luxemburg: Publications Office of the European Union.

6 Römken, R., Van den Brink, A., De Jong, T., (2018). Welk geweld telt? Opvattingen van Nederlanders over partnergeweld.

7 Centraal Bureau voor de Statistiek (2022). Prevalentiemonitor Huiselijk geweld en Seksueel grensoverschrijdend gedrag.

8 Henry, N., & Powell, A. (2018). Technology-facilitated sexual violence: A literature review of empirical research. Trauma, violence, & abuse, 19(2), 195-208.

9 Netwerk Mediawijsheid (2023). Whitepaper Online Kwetsend Gedrag

10 Centraal Bureau voor de Statistiek, Rapport Online veiligheid en criminaliteit, 2022.

Wil je meer informatie?

- Online cursus – Het G-woord: [G-woord: aandacht voor gender om geweld te voorkomen - Webwinkel - Rutgers](#)
- Preventie SGG: [Voorkomen van seksueel grensoverschrijdend gedrag - Seksindepraktijk](#)
- Act4Respect: act4respect.nl

Colofon

© Atria, Rutgers, COC, 2023
Vormgeving [Kate Snow Design](#)
Huisstijl [De Merkfabriek](#)

Act4Respect

Act4Respect zet zich samen met jongeren en professionals in voor gelijkwaardige relaties onder jongeren & jongvolwassenen waarin geen ruimte is voor fysiek, seksueel of cybergeweld. Act4Respect wil voorkomen dat iemands sekse-, seksuele-, of genderidentiteit of persoonlijkheid aanleiding vormt voor geweld.

Act4Respect wordt gefinancierd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en is een samenwerking tussen: